

SUÇA YÖNELMİŞ ÇOCUKLARIN MEDYADA TEMSİLİ: BİR ALAN ARAŞTIRMASI

Aynur Arslan¹

Özlem Duğan²

ÖZ

Kitle iletişim araçlarının en önemli işlevi toplumu bilgilendirmektir. Toplumda meydana gelen ve rutin olayların dışında yer alan olağanüstü her durum haber niteliği taşır. Çocukların yer aldığı haberler de toplum tarafından ilgi çekici bulunduğu için önemlidir. Özellikle suça karışmış veya suç işlediği iddia edilen çocuk, medyada her zaman haber olarak yerini alır. Bu süreçte önemli olan çocuk ve suçun nasıl haberleştirildiğidir. Çünkü medya dolayımı ile oluşturulan haberin aktarılma şekli insanların çocuklarla ilgili konulara ya da sorunlara bakış açılarını ve düşüncelerini önemli ölçüde etkilemektedir. Araştırmalar çocuk konulu haberlerin birçoğunda, haberin sunumunun ve kullanılan haber dilinin çocukların sorunlarının çözümüne katkı sağlamak yerine onları damgaladığını göstermiştir. Çocukların korunmaya muhtaç varlıklar olması nedeniyle, suça yönelmiş çocuklarla ilgili haberler de dahil çocukları konu alan bütün haberlerin çocuk haklarına ve etik ilkelere bağlı yapılması, çocuğun korunması açısından önemlidir. Bu çalışmada 01 Ocak 2013– 01 Eylül 2014 tarihleri arasında Hürriyet, Zaman ve Cumhuriyet gazetelerinde yayınlanan çocuk ve suç konulu haberler incelenmiştir. Değerlendirmeye uygun bulunan 113 haber, içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Çalışma sonucunda gazetelerin; çocukların kimlik bilgilerinin ve fotoğraflarının kullanılması, olayla ilgili görüşlerinin alınmaması, haber başlıklarının ve içeriklerinin damgalayıcı unsurlar içermesi gibi konularda yeterince özen göstermedikleri ve çocukların korunmasına yönelik birçok yasal ve etik düzenlemeye rağmen, suç işlediği iddia edilen çocuklarla ilgili haberlerde etik ilkelerin göz ardı edildiği görülmüştür. Oysa gazetelerin suç işlediği iddia edilen çocuklarla ilgili oluşturacağı algı, bu çocukların topluma kazandırılmasında oldukça etkilidir. Bu noktadan hareketle çocuk hakları ve gazetecilik etiği çerçevesinde yapılacak haberciliğin, toplumsal duyarlılığa ve dolayısıyla suça yönelmiş çocukların topluma kazandırılmasına katkı sağlayacağı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Gazete, çocuk suçları, içerik analizi, habercilik ve etik

THE PRESENTATION OF THE CHILDREN IN THE MEDIA WHO HEAD FOR CRIME: A FIELD RESEARCH

ABSTRACT

The most important function of the mass media is to inform the public. Any events occurring in the society and extraordinary cases except for routine ones are newsworthy. As they are considered as intriguing by the society, news about children appearing in the press are also important. Especially children allegedly involved in committing crimes usually take place in media. Because the way the news is conveyed via media influences largely the viewpoints of the people regarding the issues and the problems on children. The studies carried out

¹ Öğretim Görevlisi Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Meslek Yüksekokulu, aynurarslan@gmail.com

² Yrd.Doç.Dr., Uşak Üniversitesi İletişim Fakültesi, ozlem.dugan@usak.edu.tr

shows that, in most of the news coverage of children, the way the news is presented and the language used stigmatize the children rather than contribute to the solution of the problems of the children. As the children are entities who need protection, that all the news regarding the children, including the news about the children who head for crime should be made by respecting the children's rights and ethical principles are important in terms of the protection of the child. What is important in this process is that how the child and crime is reported as news. In this study, child and crime news published in Hürriyet, Zaman and Cumhuriyet newspapers, reflecting different opinions, between January 1st 2013 and September 1st 2014 are analyzed. One hundred and thirteen reports appeared in these mass media are examined via content analysis. Study results reveals that newspapers do not exercise due diligence on some issues such as using pictures or personal identifying information of the children who were involved in crime, not receiving opinions of the children about the incident and using headlines and content with stigmatizing elements and that despite many legal and ethical regulations for the protection of children, ethical principles were ignored on the news about the alleged child criminal. However, the perception that newspapers generate about the children allegedly committing crime is very effective in reintegrating children into the society. From this point of view, it can be concluded that reporting within the framework of child rights and ethical journalism will contribute to social sensitivity and reintegration of the children who were forced into commit a crime into the society.

Key Words: Newspaper, juvenile crime, content analysis, reporting and ethics

Giriş

Toplum işleyişi düzeni, uyumu ve sürekliliği gerektirir. Toplumun huzuru bireyin de huzurlu olması anlamına gelir. Ancak birey, toplumda kural, uyum ve düzene çeşitli nedenlerle uyum gösteremeyebilir ve ortaya suç unsuru çıkabilir. Her kesimden insan suç işleyeceği gibi çocuklar da bazen suça karışabilir ve suç işleyebilirler. Bu durumda haberciler açısından rutin bir olay olmaktan çıkan suç haber haline dönüşebilir. Ancak kanunlar önünde suçu ispat edilmemiş bir çocuğun haberini yayınlamak büyük sorumlulukları da beraberinde getirmektedir. Suça karışmış veya suç işlediği iddia edilen bir çocuğun medyada yer alması, çocuğu ve ailesini derinden etkilemektedir. Bu etki istenmeyen olumsuzlukların yaşanmasına neden olabilmektedir.

Medyanın, toplumsal düzenini önemli ölçüde tehdit eden bir fiil olan ve cezai yaptırıma bağlanmış olan suç hakkında insanları bilgilendirmesi son derece normaldir. Bunun yanında suçluluğun, suçun işleniş şekillerinin, yapılan yargılamaların ve verilen cezaların yüzyıllardır insanların ilgisini çekmesi de suç haberlerinin medyada geniş yer bulmasının diğer bir sebebidir (Karakehya, 2013: 736).

Suç konulu haberler toplum tarafından ilgi çekici bulundukça haberin değeri artmakta ve işlenen suçun toplumda yaratacağı etkinin büyüklüğüne göre de medyada geniş yer bulmaktadır. Suç işleyenin çocuk olması durumunda ise konu habercilik açısından daha değerli hale gelerek, zaman zaman çocuğun medya tarafından istismar edilmesi sonuçlarını doğurabilmektedir (Ziyalar ve Salihoğlu, 2006: 123). Bu noktada medyaya önemli sorumluluklar düşmektedir. Çünkü medyada oluşturulan haberin aktarılma şekli insanların çocuklarla ilgili konulara ya da sorunlara bakış açılarını ve düşüncelerini önemli ölçüde etkilemektedir (Williams ve Dickson, 1993:). Dolayısıyla medyanın başka bir deyişle gazetecilerin suça yönelmiş çocukların haberlerini yaparken, gazetecilik etiği ve sorumluluk bilinciyle hareket etmeleri büyük önem taşımaktadır.

Bu çalışma suça yönelmiş çocukların gazete haberlerinde nasıl sunulduğuna dikkat çekmek amacıyla yapılmıştır. Çocukların gazete haberlerinde hangi bağlamlarda ve nasıl bir haber dili kullanılarak sunulduğu, gazete haberlerinde sunum benzerliklerinin veya farklılıklarının olup olmadığı 01 Ocak 2013–01 Eylül 2014 tarihleri arasında Hürriyet, Cumhuriyet ve Zaman gazetelerinde yayınlanan suça yönelmiş çocuk haberleri incelenerek belirlenmeye çalışılmıştır. Ajanspress Haber Takip Merkezi'nin sitesinden elde edilen haberler, içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Çalışmanın teorik bölümünde çocuk ve suç, medyada çocuk ve suç kavramları incelenmiştir. Elde edilen veriler, teorik bölümde oluşturulan literatür göz önüne alınarak tartışılmıştır. Sonuç bölümünde çocuk ve suç haberlerinin gazetelerde yer alış biçimlerine ilişkin olumsuzluklar belirlenmiş ve bunların giderilmesine yönelik öneriler sunulmuştur.

1. Çocuk ve Suç Kavramları

Suç olgusu ilk çağlardan günümüze insanoğlunun ilgisini çekmiş Antik Yunanda da inceleme konusu olmuştur. Platon suçun, tutkular, hazlar ve bilgisizlikten meydana gelen bir ruh hastalığı olduğunu söylerken, Aristoteles, suçun nedenlerini fakirlik, devrim ve sosyal koşullarda aramayı önermiştir (Yavuzer, 1986: 6). Günümüzde suç davranışı çağdaş kriminolojide yasal, siyasal, sosyolojik ve psikolojik bakış açılarına göre tanımlanır. Suç genel olarak; ceza yasalarında yapılması ya da yapılmaması suç olarak ifade edilen davranışlar olarak tanımlanır

(İçli, 2007: 25). Bir başka tanıma göre ise suç; yasanın cezalandırdığı hareket veya topluma zarar verdiği ya da tehlikeli olduğu yasa koyucu tarafından kabul edilen ve açık olarak tanımlanan eylem ve hareketlerdir (Çopur vd., 2015: 120).

Suç çocuklar açısından tanımlanmaya çalışıldığında ise durum biraz daha farklıdır. Bunun nedeni çocuklar tarafından işlenen suçların ve suç işleme nedenlerinin yetişkinlerden farklı olmasıdır. Bu durumda çocuklar açısından kanunların tanımladığı çerçevede suç ve suçluyu tanımlamak da güçleşmektedir. Yasalar çerçevesinde suç ve suçlunun net tanımları yapılmış olmasına karşın; çocuk söz konusu olduğunda psikolojik, biyolojik, pedagojik ve sosyolojik açıdan durum biraz daha farklılaşmaktadır (Bayındır vd., 2007: 97). Çocuk suçluluğu bazı kaynaklarda çocuğun sosyal uyumsuzluğunun bir ifadesi veya çocuktaki sapsmış davranışların yasal müdahale gerektirecek duruma dönüşmesi olarak tanımlanmaktadır (Sevük, 1998: 13). Çopur ve arkadaşları ise çocuk suçluluğunu; 18 yaşını doldurmamış kişilerin herhangi bir sebeple suça karışması olarak tanımlamışlardır (2015: 121).

Batı literatüründe ise suç işleyen çocuk için “Juvenile Delinquency” terimi kullanılmaktadır. Bu terim Türkçede “reşit olmayanın suçluluğu” anlamına gelmekle birlikte, ülkemizde “çocuk suçluluğu” olarak kullanılmaktadır (Göker vd., 2006: 1). Ancak konuyla ilgili yapılan çalışmalarda ortak kanı suçun sosyolojik bir olgu olduğudur ve suç davranışında bulunan çocuğun “suça itilmiş çocuk” olarak tanımlanması gerektiğidir. Bu yaklaşım “suça sürüklenmiş veya yönelmiş çocuk aynı zamanda mağdurdur” anlayışını da yansıtır (Ereş, 2009; Solak, 2011: 75).

Suç, işlendiği mekana, işleniş sebebine, işleyen kişinin içinde bulunduğu psikolojik duruma ve yaşına göre değişir (Dönmezer, 1994: 49). Suça neden olan pek çok etken vardır. Ancak en baskın olanı çevresel olanlardır. Özellikle suçluluk durumu çocuklarla ilgiliyse bu durum çocuktan ziyade gerçek suçlunun aile, çevre veya toplumsal yapıdaki çarpıklıklarda aranması gerektiği anlamına gelir (Işık, 2007: 70). Ailenin bozulması ile çocukların suça yönelmesi arasında doğrudan bir ilişki olduğu; parçalanmış ailelerden gelen çocukların; düşük gelirli ailelerden gelen çocukların; daha önce suç geçmişi olan ailelerin çocukların suça yönelmelerinde önemli birer etken olduğu araştırmalarla tespit edilmiştir (Acar ve Çiftçi, 2011: 51-

52). Yapılan araştırmalara göre; evde, okulda, sokakta, işyerinde, medyada şiddeti gören, şiddete maruz kalan çocuk şiddeti öğrenmekte ve bir süre sonra maruz kaldığı şiddetin uygulayıcısı durumuna gelmektedir (Aydın, 2008: 19). Türkiye'de 2005 yılında yürürlüğe giren 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ve çocuk refahının yükseltilmesi için ortaya konan diğer uygulamalara rağmen TÜİK verilerinde 2012 yılında 100.831, 2011 yılında 84.916, 2010 yılında 83.393 ve 2009 yılında 68.344 çocuğun suça sürüklendiği belirtilmektedir (Çay, 2013: 46).

Çocuğun suçluluğu kanunlar çerçevesinde yaşla sınırlandırılarak tanımlanmıştır. Türk Ceza Kanunu'nun 6. Maddesinde, henüz on sekiz yaşını doldurmamış kişinin çocuk olduğu ifade edilirken, Türk Ceza Kanunu'nun 31. Maddesinde ceza sorumluluğu üzerinde 18 yaşına kadar olan yaşın etkili olduğu kabul edilmiştir. 18 yaşın tamamlanmasından itibaren, yaşın ceza sorumluluğu üzerinde bir etkisi yoktur. Türk Ceza Kanunu 18 yaşına kadar olan dönemi yaş küçüklüğüne bağlı ceza sorumluluğu açısından üç grupta tanımlamıştır. Birinci grup 12 yaşın tamamlanmasına kadar olan dönemdir. Bu yaş grubundaki çocuklar hakkında ceza kovuşturması yapılamaz, fakat bu çocuklara özgü bazı güvenlik önlemleri uygulanabilir. İkinci grup 12 yaşın tamamlanması ile başlayan ve 15 yaşın tamamlanmasına kadar olan dönemdir. Bu gruptaki çocukların, işledikleri fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamaması nedeniyle ceza sorumluluğu yoktur ve haklarında güvenlik tedbirleri uygulanabilir. Üçüncü grup ise 15 yaşın tamamlanmasından 18 yaşın tamamlanmasına kadar olan dönemdir. Bu gruptaki çocuklar ise hapis sürelerinden indirim yapılarak korunurlar (Akbulut, 2013: 549; UNİCEF, 2007: 20).

Çocuklar, işlenen suçun hukuki anlam ve sonuçlarını çocuk olmalarından dolayı kavrayamayacakları için kanun kapsamında koruma altına alınmışlardır. Suça yönelmiş olan çocukların yaşam koşullarının gözden geçirilip, mevcut durumun saptanması ve gerekli önlemlerin alınarak bu çocukların yeniden topluma kazandırılması herkesin ve her kurumun sorumluluğu olduğu gibi medyanın da sorumluluğudur (Bayındır vd., 2007: 97).

2. Medyada Çocuk Haberleri

Çocukların korunmaya muhtaç varlıklar olması, onlara ilişkin haberlerin hazırlanmasında ve sunulmasında ayrı bir özeni gerekli kılar (Nacaroğlu, 2011:212). Türkiye'de basınla ilgili yasal düzenlemelerde, çocukların korunması ile ilişkili konulara az da olsa yer verilmiştir. İlgili yasal düzenlemelerde suça karışmış çocukla ilgili üzerinde durulan konu çocuğun kimliğinin nasıl verilmesi gerektiğidir. Bunun dışında çocuğun medyada nasıl yer alması gerektiği ile ilgili özel bir düzenleme de mevcuttur. Konuyla ilgili yasal kaynakların çok yetersiz olması çocuğa medyada özensiz bir şekilde yer verilmesine neden olmaktadır (Ziyalar, 2007: 21). Medyanın çocuklar üzerindeki etkileri, çocukların medyada ne şekilde temsil edildiği ile yakından ilişkilidir. Medyada çocuğa dair haberler, ilk bakışta olayın masum bir aktarımı gibi görünse de bazen kasıtlı bazen de ihmalden kaynaklı hak ihlalleri nedeniyle kamuoyuna farklı bir gerçeklik sunulabilmektedir (Narin, 2011: 435). Yapılan araştırmalar göstermiştir ki çocuk konulu haberlerin birçoğunda, haberin sunumu ve kullanılan haber dili çocukların sorunlarının çözümüne katkı sağlamak yerine onları ötekileştirmekte ve damgalamaktadır. Özellikle suça yönelmiş çocuklarla ilgili haberlerde, kasıtlı olmasa bile çocukların toplum için tehlikeli varlıklar olarak sunulması bu çocukların topluma kazandırılmasının önündeki en büyük engeldir (UNICEF, 2007: 85-87).

Medyanın şiddet konularına dair temsillerinde, çocuklar söz konusu olduğunda iki temsil biçimi ortaya çıkmaktadır. Çocuk medyada temsil edilirken ya "masum/kurban" ya da "suçlu" olarak sunulmaktadır (Durna ve Kubilay, 2010a: 53). Etnik, dinsel ve cinsel kimliklerinden dolayı ayrımcılığa uğrayan farklı toplumsal gruplar gibi çocuklar da, medyada genellikle suç ve şiddet olayları bağlamında temsil edilmekte ve mağdurlar olarak resmedilmektedirler. "Medya ve Toplumsal Katılım" başlıklı araştırmada çocukların, anaakım medyada büyük oranda suç ve şiddetin mağduru ya da suç ve şiddetin faili olarak olumsuz örnekler üzerinden temsil edildiği, buna karşın ancak bir başarı hikayesi ya da ünlü kimselerin çocukları olması durumunda olumlu olarak resmedildiği ortaya çıkmıştır (Gencel Bek, 2006: 10).

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinin ilk üç maddesinde 18 yaşından küçük herkesin çocuk olduğu ve her çocuğun bir birey olarak hak ve

özgürlüklere sahip olduğu konusu açıkça tanımlandıktan sonra, çocuklar arasında ayrımcılık yapılmasının yasak olduğu ve çocuğun yararının birinci öncelik olduğu belirtilmiştir. Sözleşmenin 12. ve 13. Maddelerinde, çocuğun kendisi ile ilgili bir konuda yaşına ve olgunluk derecesine göre görüşünün alınması ve katılımının sağlanması, çocuğun düşüncesini yazılı, sözlü, basılı araçlarla ifade edebilme özgürlüğü de ayrıca tanımlanmıştır (Tutar, 2014: 5771). UNICEF Çocuk Haberciliği Etik İlkeleri'nde ise; gazetecinin çocuğu damgalamadan, yaşam boyu istismara neden olacak, toplumun ayrımcılığına ve toplum dışına itilmesine yol açacak sınıflandırmalardan ve betimlemelerden kaçınması gerektiği ifade edilmiştir. Uluslararası Gazeteciler Federasyonu'nun çocuk haberciliğiyle ilgili rehberinde; çocuklarla ilgili haber malzemelerinde kalıp yargıların ve sansasyonel sunumların kullanılmasından kaçınılması, bariz bir şekilde kamu yararı olmadığı sürece çocukların görsel olarak ya da başka bir şekilde kimliklerinin ortaya çıkmasının engellenmesi, herhangi bir baskı olmadan kendi görüşlerini ifade edebilmeleri için çocuklara medyaya erişim hakkının verilmesi, çocukların fotoğraflarını çekmek için adil, açık ve dürüst yöntemler kullanması gibi ilkeler yer almaktadır. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin çocuklara yönelik düzenlemelerinde ise "çocuklarla ilgili suçlarda ve cinsel saldırılarda sanık, tanık ya da mağdur (maktul) olsun, 18 yaşından küçüklerin açık isimleri ve fotoğrafları yayınlanmamalıdır. Çocuğun kişiliğini ve davranışlarını etkileyebilecek durumlarda, gazeteci, bir aile büyüğünün veya çocuktan sorumlu bir başkasının izni olmaksızın çocukla röportaj yapmamalı veya görüntüsünü almaya çalışmamalıdır" ilkeleri belirlenmiştir (UNICEF, 2007: 60-87).

Kitle iletişim araçları sahip oldukları güç alanıyla, haber üretim sürecinde, çocuk söz konusu olduğunda daha duyarlı ve çocuk haklarına saygılı bir yaklaşım sergilemelidir. Suça yönelmiş çocuklar söz konusu olduğunda, yapılacak her türlü haberde; haberin diline, kullanılan fotoğraflara, çocuğun kimliğinin verilmiş şekline dikkat etmek gerekir. Aksi takdirde haber yanlış yorumlanabilir ve başta çocuğa olmak üzere uzun vadede tüm topluma zarar verilebilir. Bu noktada suça yönelmiş çocuklara karşı ailelerinden başlayarak toplumun tüm kurumlarının farklı derecelerde sorumlulukları olduğunu söylemek gerekir (İlkiz, 2008: 21). Yazılı basın, suçu işleyen kimselerin aile ve çevrelerine yönelik kışkırtıcı içeriklere yer vermekten

kaçınmalıdır (Yegen, 2015: 383). Çocukların mağduriyetini sürekli akılda tutarak onları yeniden mağdur edecek bir haber dilinden uzak kalmaya özen göstermelidir (Kubilay ve Durna, 2010b: 63). Suça yönelmiş çocuklarla ilgili haberlerde sadece olayın sonuçlarına değil, nedenlerine de yer verilmelidir (Gencel Bek, 2011: 44). Suça yönelmiş çocuklara “tehlikeli” değil “tehlikede olan” gruplar olarak yaklaşmak, onların topluma kazandırılmasına çaba göstermek ve çocuk hakları çerçevesinde haber yapmak medyanın önemli sorumluluklarından.

3. Araştırmanın Metodolojisi

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada 01 Ocak 2013– 01 Eylül 2014 tarihleri arasında Hürriyet, Zaman ve Cumhuriyet gazetelerinde yayınlanan çocuk ve suç konulu haberler incelenmiştir. Her üç gazete, ajanspress haber ajansının arşivinden “çocuk ve suç” kelimeleri üzerinden taranmış ve konuyla ilgili incelemeye değer 113 habere ulaşılmıştır. Derlenen haberler içerik analizi ve söylem analizi yöntemiyle incelenmiştir. Nitel veri analiz türleri arasında en sık kullanılan yöntemlerden biri olan içerik analizinde, ağırlıklı olarak yazılı ve görsel veriler analiz edilir. Tümdengelimci bir yol takip edilen bu yöntemde, araştırmacı araştırma konusu ile ilgili kategoriler geliştirerek, incelemiş olduğu veri setinde, bu kategoriler içerisine giren kelime, cümle ya da resimleri sayarak analiz etmektedir (Özdemir, 2010: 335). Van Dijk’in söylem çözümlemesi ise, haberi makro ve mikro olmak üzere iki düzeyde ele alıp incelemektedir. Makro yapı, tematik ve şematik çözümleme olarak iki bölümden oluşmaktadır. Tematik çözümleme kapsamında haber başlıkları, haberin spotu, haber girişi ve alt başlıklar incelenmektedir. Şematik analiz kısmında durum ve yorum bilgisi mevcuttur. Haber metinleri uzlaşımalsal şematik bir yapıya sahiptir. Bu, ana olay, arka plan olarak tanımlanabilecek önceki olaylarla bağlamsal ilişki, yorum ve değerlendirme gibi kategorilerden oluşmaktadır. Haberin mikro analizinde, sözcük seçimleri, cümle yapıları, metindeki nedensellik ilişkisinin kurulma biçimi ve retorikliği incelenmektedir. Sözcük seçimlerindeki ideolojik yönelimin açığa çıkarılması, cümlenin basit ya da karmaşık oluşu, cümlede kullanılan fillin aktif ya da pasif biçimde verilmesi, haberin inandırıcılığının nasıl sağlandığı meselesi mikro analiz kısmında yer almaktadır (Van Dijk, 2008: 111). Bu

çalışmada değerlendirmeye uygun bulunan 113 haber gazetelerde; haber sayfası, haberi hazırlayanın kimliği, haber metninin anlatım biçimi, kullanılan görsel malzemeler, habere konu olan çocukların yaşı ve cinsiyeti, çocukların kimlik bilgileri, çocuğun olayla ilgili görüşleri, haber konusunun içeriği, haber başlıklarındaki ifadeler gibi kategoriler çerçevesinde incelenmiştir.

3.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı Hürriyet, Zaman ve Cumhuriyet gazetelerinde yayınlanan suça yönelmiş çocuklarla ilgili haberleri; çocuk hakları ve medya etiği çerçevesinde inceleyerek basının bu konudaki haberlere yaklaşımını ortaya koymaktır. Çalışma kapsamında amaca ulaşmak için gazetelerdeki haberler taranmış ve haberlerin nasıl ele alındığı, gazetecilerin suça yönelmiş çocukları nasıl haber yaptığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

3.3. Araştırmanın Soruları

Çalışmada haberleri incelemek için sorular oluşturulmuştur. Bu sorular şu şekildedir:

- Suça yönelmiş çocuk haberleri üç gazetede nasıl ele alınmıştır?
- Haberlerde benzer özellikler var mıdır?
- Haberler farklılık göstermekte midir?
- Haberlerde fotoğraf kullanılmış mıdır?
- Haber fotoğraflarında şiddetin izleri var mıdır?
- Haberler habercilik etik ve sorumluluk anlayışı çerçevesinde verilmiş midir?
- Haberler hangi sayfalarda verilmiştir?
- Haberlerde çocukların isim ve soyadları gazetecilik etik kuralları çerçevesinde verilmiş midir?
- Haber kaynağı kim/kimlerden oluşmaktadır?
- Haber başlıklarına dikkat çeken unsur/unsurlar nelerdir?
- Haberlerde hangi konular ele alınmıştır?

4. Araştırmanın Bulguları

Suçta yönelmiş çocuklarla ilgili 113 haberin, 45'i (% 39,8) Zaman, 41'i (% 36,3) Hürriyet, ve 27'si (% 23,9) Cumhuriyet gazetelerine aittir.

4.1. Haberlerin Yer Aldığı Sayfalar

Suçta yönelmiş çocuklarla ilgili 113 haberin 18'i (% 15,9) birinci sayfadan, 4'ü (% 3,5) ikinci sayfadan, 29'u (% 25,7) üçüncü sayfadan, 13'ü (% 11,5) dördüncü sayfadan, 5'i (% 4,4) beşinci sayfadan, 10'u (% 8,8) altıncı sayfadan ve 34'ü (%30,2) otuz ikinci sayfaya kadar değişik sayfalarda yayınlanmıştır. Haberlerin büyük çoğunluğu 3. sayfada yer almaktadır. Haberin devam sayfası dağılımında 15 haber (% 13,3) devam sayfasına gönderilirken, 98 haber (% 86,7) devam sayfasına gönderilmemiştir. Hürriyet Gazetesi'nde 4 haber (% 9,8), Zaman Gazetesi'nde 5 haber (% 11) ve Cumhuriyet Gazetesi'nde 6 haber (% 22,2) devam sayfasına gönderilmeyip aynı sayfada tamamlanmıştır.

4.2. Haberleri Hazırlayanın Kimliği

Yayınlanan haberlerin 59'u (% 52,2) haber ajansları tarafından, 30'u (% 26,5) muhabir/gazete personeli tarafından hazırlanmış, 24 haberde (% 21,2) ise haberi hazırlayanın kurumu ya da kendisinin açık ismi belirtilmemiştir.

4.3. Haber Metinlerinin Anlatım Biçimi

Haberlerin 59'u (% 52,2) olay haber, 22'si (% 19,5) spot haber, 15'i (% 13,3) öykü haber, 14'ü (% 12,4) araştırma haberi, 3'ü (% 2,7) derleme haber şeklinde yayınlanmıştır. Haberlerin % 85'i suçta yönelmiş çocuklarla ilgili sıcak haberleri kapsarken, % 15 haber konuya ilişkin farklı kurum ve kişilerin genel değerlendirmelerini ve açıklamalarını içermektedir.

4.4. Çocukların Yaş ve Cinsiyeti

Haberlerin 35'inde (% 31,0) çocuğun yaşı belirtilmemiştir. 37 haber (% 32,7) 13-15 yaş arası, 26 haber (%23,0) 16-18 yaş arası, 8 haber (% 7,1) 10-12 yaş arası, 7 haber (% 6,2) 7-9 yaş arası çocuklarla ilgilidir. Yayınlanan 50 haber (% 44,2) erkek çocuklarla ilgili iken, 4 haber (% 3,5) sadece kız çocukları ile ilgilidir. 17 habere (%

15,0) kız ve erkek çocuklar konu olmuşken, 42 haberde ise çocukların (% 37,2) cinsiyeti belirtilmemiştir.

4.5. Haberlerde Kullanılan Görselin Dağılımı

Tablo 1. Fotoğrafların İçeriği

	Sayı	Yüzde
Çocuğun olayla ilgili fotoğrafı	26	23,0
Çocuğun vesikalık fotoğrafı	2	1,8
Çocuğun olayla ilgisi olmayan fotoğrafı	3	2,7
Mağdurun olayla ilgili fotoğrafı	3	2,7
Mağdurun olayla ilgisi olmayan fotoğrafı	4	3,5
Haberle ilgili olmayan foto (arşiv)	12	10,6
Yetkililerin fotoğrafı	13	11,5
Toplam	63	55,8
Fotoğraf Kullanılmayan Haberler	50	44,2
Toplam	113	100,0

İncelenen 113 haberin 63'ünde (% 55,8) fotoğraf, 2 haberde (% 1,8) illüstrasyon kullanılmıştır. 48 haberde ise (% 42,5) fotoğraf kullanılmamıştır. Hürriyet Gazetesi'nde 31 haberde (% 75,6) fotoğraf kullanılırken, Zaman Gazetesi'nde 24 haberde (% 53,3) fotoğraf, 2 haberde illüstrasyona (% 4,4) yer verilmiştir. Cumhuriyet Gazetesi'nde ise 8 haberde (% 29,6) fotoğraf kullanılmıştır. Haberlerde kullanılan fotoğrafların 26'sında (% 23) çocuklarda fiziksel şiddete ait izler yer almaktadır. Hürriyet Gazetesi'nde 13 haberde (% 31,7) şiddetin izleri varken, Zaman Gazetesi'nde 9 haberde (% 20,0), Cumhuriyet Gazetesi'nde ise 4 haberde (% 14,8) şiddetin izleri görülmektedir. Fotoğraf kullanılan toplam 63 haberin (% 55,8); 26'sında (% 23,0) çocuğun olayla ilgili fotoğrafına, 13 haberde (% 11,5) yetkililerin fotoğrafına, 12 haberde (% 10,6) haberle ilgisi olmayan arşiv fotoğraflarına yer verilmiştir. Haberlerde yer alan fotoğraflarda çoğunlukla habere konu olan çocukların görüntülerinin yer aldığı görülmektedir (Şekil-1).

İncelenen haber fotoğraflarının; 11'inde (% 9,7) çocuğun yüzü ve gözleri kapalı, 11 haberde (% 9,7) gözleri mozaikli, yüzü açık, 8 haberde (% 7,1) çocuğun arkası dönük, 1 haberde (% ,9) ise yüzü ve gözleri mozaikli şekilde kullanılmıştır. Hürriyet Gazetesi'nde 12 haberde (% 38,7) çocukların yüzü, gözleri açık, 7 haberde

(%22,6) gözleri mozaikli, yüzü açık fotoğraf kullanılmıştır. 5 haberde (% 16,1) çocukla ilgili olmayan fotoğraf, 4 haberde (% 12,9) yüzü, gözleri kapalı fotoğraf, 2 haberde (% 6,5) çocuğun arkası dönük fotoğrafın kullanılmıştır. Zaman Gazetesi'nde 10 haberde (% 41,7) çocukla ilgisi olmayan fotoğraf, 6 haberde (% 25,0) yüzü, gözleri kapalı fotoğraf, 4 haberde (% 16,7) çocuğun arkası dönük fotoğraf, 3 haberde (% 12,5) yüzü, gözleri açık fotoğraf, 1 haberde (% 4,2) gözleri mozaikli, yüzü açık fotoğraf kullanılmıştır. Cumhuriyet Gazetesi'nde 3 haberde (% 37,5) gözleri mozaikli, yüzü açık fotoğraf, 2 haberde (% 25,0) çocukla ilgisi olmayan fotoğraf, 2 haberde (% 25,0) çocuğun arkası dönük fotoğraf, 1 haberde ise (% 12,5) yüzü, gözleri kapalı fotoğraf kullanılmıştır.

4.6. Haberlerde Çocuğun Kimlik Bilgilerinin Kullanılışı

Tablo 2. Çocuğun Kimliğinin Kullanımı

		İsim/ Soyadı Baş Harfleri	İsim/ Soyadı Açık	İsim Açık Soyadı Baş Harfi	İkisi Belirtilmemiş	Toplam
Hürriyet	Sayı	21	1	4	8	34
	%	61,8	2,9	11,8	23,5	100,0
Zaman	Sayı	23	2	2	5	32
	%	71,9	6,3	6,3	15,6	100,0
Cumhuriyet	Sayı	11	0	0	11	22
	%	50,0	,0	,0	50,0	100,0
Toplam	Sayı	55	3	6	24	88
	%	62,5	3,4	6,8	27,3	100,0

Hürriyet Gazetesi'nde 21 haberde (% 61,8) çocuğun isim/soyadı baş harfleri kullanılmış, 8 haberde (% 23,5) isim/soyadı belirtilmemiş, 4 haberde (% 11,8) isim açık soyadı baş harfi kullanılmış, 1 haberde (% 2,9) ise isim/soyadı açık kullanılmıştır. Zaman Gazetesi'nde 23 haberde (% 71,9) isim/soyadı baş harfleri, 5 haberde (% 15,6) isim/soyadı belirtilmemiş, 2 haberde (% 6,3) isim/soyadı açık, 2 haberde (% 6,3) isim açık soyadı baş harfi kullanılmıştır. Cumhuriyet Gazetesi'nde 11 haberde (% 50,0) isim/soyadı baş harfleri, 11 haberde (% 50,0) isim/soyadı belirtilmemiştir (Şekil-2).

Ziyalar ve Salihoğlu'nun çalışmasında da çocukların şüpheli konumunda olduğu haberlerde kimliklerinin neredeyse tamamına yakını ad soyadı baş harf olarak

verilirken, çok az bir bölümünün de açık olarak verildiği saptanmıştır (2006: 134). Cangöz'e göre, çocuğun adının sadece baş harflerinin kullanılması gibi yöntemler, çoğu durumda kimliğin gerçek anlamda saklanmasına olanak vermemekte; çocuk yakın çevresi tarafından kolayca tanınabilmektedir (2007: 196-223). Fotoğraf kullanımında gözlerin kapatılması işleminde olduğu gibi, ismin baş harflerle yazılması ya da aileden birilerinin isminin yazılması çocuğun kimliğinin gizlenmesine engel olmamaktadır.

4.7. Haberlerde Çocuğun Görüşlerine Yer Verilmesi

Tablo 3. Haberde Çocuğun Görüşlerine Yer Verilmesi

		Evet	Hayır	Toplam
Hürriyet	Sayı	4	37	41
	%	9,8	90,2	100,0
Zaman	Sayı	6	39	45
	%	13,3	86,7	100,0
Cumhuriyet	Sayı	2	25	27
	%	7,4	92,6	100,0
Toplam	Sayı	12	101	113
	%	10,6	89,4	100,0

Hürriyet gazetesinde 37 haberde (% 90,2) çocuğun görüşlerine yer verilmemiş, 4 haberde (% 9,8) çocuğun görüşlerine yer verilmiştir. Zaman gazetesinde 39 haberde (% 86,7) çocuğun görüşlerine yer verilmemiş, 6 haberde (% 13,3) yer verilmiştir. Cumhuriyet gazetesinde 25 haberde (% 92,6) çocuğun görüşlerine yer verilmemiş, 2 haberde (% 7,4) çocuğun görüşlerine yer verilmiştir (Şekil-3). İncelenen her üç gazetede de haberlerin büyük çoğunluğunda çocuğun görüşlerine yer verilmediği görülmüştür. Oysa çocuk haklarına ilişkin birçok sözleşmede ve gazetecilik etik ilkelerinde çocukların kendilerini ifade etme haklarının ve özgürlüklerinin olduğu konusu özellikle vurgulanmıştır.

4.8. Haberlerde İşlenen Konular

Haberlerin 21'i (% 18,6) tutuklu çocuklar, 20'si (% 17,6) siyasi olaylar, 17'si (% 15,0) yaralama, 12'si (% 10,6) hırsızlık, 11'i (% 9,7) yetkililerin çocuk suçları ile ilgili açıklamaları, 10'u (% 8,8) kötü madde kullanımı, 9'u (% 8,0) sokakta yaşayan çocuklar, 7'si (% 6,2) cinayet ve 6 haber (% 5,3) ise dilencilik konusundadır. Gazetelere göre haber konularının dağılımında Hürriyet gazetesinde 10 haber (%

24,49) yaralama, 7 haber (% 17,1) tutuklu çocuk, 7 haber (% 17,1) sokak çocukları, 6 haber (% 14,6) (% 7,3) siyasi olaylar, 5 haber (% 12,2) hırsızlık, 2 haber (% 4,9) kötü madde kullanımı, 2 haber (% 4,9) yetkili açıklaması, 2 haber (% 4,9) dilencilik konusundadır. Hürriyet gazetesinde en fazla yaralama konusu haber olarak yer almıştır. Zaman Gazetesi'nde 8 haberde (% 17,8) yetkili açıklaması, 7 haberde (% 15,6) tutuklu çocuk, 7 haberde (% 15,6) kötü madde kullanımı, 7 haber (% 15,6) siyasi olay, 6 haber (% 13,3) yaralama 5 haber (% 11,1) hırsızlık, 4 haberde (% 8,9) cinayet, 1 haberde (% 2,2) sokak çocukları haber olmuştur. Zaman Gazetesi haberlerde en fazla yetkili açıklamalarına yer vermiştir. Cumhuriyet gazetesinde 10 haberde (% 37) siyasi olay, 7 haberde (% 25,9) tutuklu çocuk, 3 haberde (% 11,1) cinayet, 3 haberde (%11,1) yetkili açıklaması, 2 haberde (% 7,4) kötü madde kullanımı, 1 haberde (% 3,7) yaralama, 1 haberde (% 3,7) sokak çocukları haber konusu olmuştur. Cumhuriyet gazetesi en fazla siyasi konulu haberlere yer vermiştir.

Yapılan farklı araştırmalarda da suça yönelmiş çocukların en çok kapkaç, hırsızlık ve gasp konularında haber yapıldığı saptanmıştır (Bayındır vd., 2007: 104; Şen vd., 2012: 152). Çocuğun medyada teşhir edilmesi, medya tarafından damgalanması ve bunun toplumsal damgalanma ve dışlanmaya neden olması çocuğun çocuk olma hakkını elinden almaktadır. Örneğin medyada “hırsız, tinerci ya da katil” olarak teşhir edilip, damgalanan çocuk okuluna gidemeyecek, arkadaşlarından ve öğretmenlerinden belki de işlemediği bir suç yüzünden utanacaktır (Mora, 2016).

4.9. Haber Başlıklarında Kullanılan Sözcükler

Tablo 4. Haber Başlıklarında İfade Biçimleri

		Suçlu	Şüpheli	Sokak Çocukları	Çocuk	Hırsız	Tutuklu	Dilenci	Diğer	Toplam
Hürriyet	Sayı	1	1	2	24	3	2	2	6	41
	%	2,4	2,4	4,9	58,5	7,3	4,9	4,9	14,6	100,0
Zaman	Sayı	8	0	2	26	3	1	0	5	45
	%	17,8	,0	4,4	57,8	6,7	2,2	,0	11,1	100,0
Cumhuriyet	Sayı	3	0	0	15	2	3	0	4	27
	%	11,1	,0	,0	55,6	7,4	11,1	,0	14,8	100,0
Toplam	Sayı	12	1	4	65	8	6	2	15	113
	%	10,6	,9	3,5	57,5	7,1	5,3	1,8	13,3	100,0

Haberlerin başlıklarına bakıldığında, 65 haberin (% 57,5) başlığında çocuk ifadesi kullanılmış, 12 haberde (% 10,6) suçlu, 8 haberde (% 7,1) hırsız, 6 haberde (% 5,3) tutuklu, 4 haberde (% 3,5) sokak çocukları, 2 haberde (% 1,8) dilenci, 1 haberde (% ,9) şüpheli, 15 haberde (% 13,3) ise diğer farklı ifadeler kullanılmıştır (Tablo-4). Hürriyet Gazetesinde 24 haberde (% 58,5) çocuk, 3 haberde (% 7,3) hırsız, 2 haberde (% 4,9) tutuklu, 2 haberde (% 4,9) dilencilik, 2 haberde (% 4,9) sokak çocukları, 1 haberde (% 2,4) suçlu, 1 haberde (% 2,4) şüpheli ifadelerine yer verilmiştir (Tablo-4). Zaman gazetesi 26 haberde (% 57,8) çocuk, 8 haberde (% 17,8) suçlu, 3 haberde (%6,7) hırsız, 2 haberde (% 4,4) sokak çocukları, 1 haberde (% 2,2) tutuklu ifadelerine yer verilmiştir (Tablo-4). Cumhuriyet gazetesinde, 15 haberde (% 55,6) çocuk, 3 haberde (% 11,1) tutuklu, 3 haberde (% 11,1) suçlu, 2 haberde (% 7,4) ise hırsız ifadeleri yer almıştır (Şekil-4). Haberin başlığı okuru metne çeken bölüm olduğu için çoğu zaman metinden daha önemli olabilmektedir. Başlıklar ve girişler haberle ilgili daha fazla bilginin gözden geçirilmesinde etkilidir (İlkiz, 2008: 19; van Dijk, 1988a: 189, 226) ve işlevleri açıktır; başlık ve giriş haber metninin asli konusunu ifade eder (van Dijk, 1988b: 53). Spesifik kelimelerin seçimi resmiyet derecesine, grup temelli ya da kuruluşa bağlı söyleme ve özellikle de konuşmacının tutum ve ideolojilerine işaret edebilir. Çocuğun "suçlu", "hırsız", "tutuklu", "şüpheli", "sokak çocukları" gibi ifadelerle nitelendirilmesi gibi. Bu ifadeler gazetelerin çocuk haberlerine bakış açısını da ortaya koymaktadır (van Dijk, 1988b: 81). İncelenen gazete başlıklarına baktığımızda; Cumhuriyet gazetesi "Suça sürüklenen çocuklara yemek" başlığında çocuğun birileri tarafından suça sürüklendiği, Hürriyet gazetesi "Çocuk damada çocuk gelin cezası 5.5.yıl" başlıklı haberde, çocuk yaşta damat ve gelin olan çocuklara dikkat çekilmiş, damat çocuğun gözü mozaikli şekilde bir fotoğrafına yer verilmiştir. Yine Hürriyet gazetesinde "Sadece 24 sokak çocuğu varmış" başlığında "sokak çocuğu" klişesinin kullanıldığı görülmüştür. Hürriyet gazetesinde "Fuhuştan yine aynı çocuk çıktı" başlığıyla çocuğun daha öncede aynı suçtan yakalandığı, Zaman gazetesinde "14 yaşındaki hırsızın 115 kaydı var", başlıklı haberle de çocuğun defalarca suç işlediğine dikkat

çekilmiştir. Haber başlıklarının çoğunda gazetelerin çocuğun suçluluğuna vurgu yaptığı görülmektedir.

4.10. Haber Girişleri ve Ana Olayın Sunumu

Haber girişleri haber metninin en önemli konusunu sunup, ana olayın özetini verir. Başlıklar gibi haber girişleri de makro yapının bir parçası olarak işlev görür. Haberin makro yapısının ifadesini okuyucuya en iyi veren başlık ve giriştir (van Dijk, 1988a:53; van Dijk, 1988b:226). "Sadece 24 sokak çocuğu varmış" (Hürriyet, 31 Mart 2013) başlıklı haberin girişi; "Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Fatma Şahin, MHP Ankara Milletvekili'nin soru önergesine cevap verdi. Şahin, 2007'de 775 olan sokakta yaşayan çocuk sayısının, 2012'de 24'e düştüğünü iddia etti." Bu haber girişinde sokak çocuklarının sayısının yapılan çalışmalarla düşürüldüğünün açıklandığı belirtilmiştir ancak başlıkta ironi yapılarak bunun pek inandırıcı olmadığı ima edilmek istenmiştir.

"11 çocuk sokakta çalıştırılıyor" (Hürriyet gazetesi, 1 Nisan 2013) başlıklı haberin girişinde; "Türkiye'de 24 çocuğun sokakta yaşadığı, 5 bin 851 çocuğun da sokakta çalıştırıldığı tespit edilmiştir" ifadesine yer verilerek, çocukların birileri tarafından çalıştırıldığı ima edilmektedir.

"Polis, suçlu çocuğun 'yaşam koçu' oldu, ailelerin yüzü gülüyor" (Zaman gazetesi, 6 Kasım 2013) başlıklı haberin girişinde; "Her geçen yıl artan hırsızlık olaylarına Adana'da polis ilginç bir proje hazırladı. Polis, artık hırsızlık yapanların kapısını yalnızca yakalamak değil 'topluma kazandırmak' için de çalacak" ifadeleri kullanılmıştır. Bu girişte suçun çocuklar arasında sürekli arttığına vurgu yapılarak, buna yönelik polisin sadece suçlu çocukları yakalamadığı aynı zamanda suçun çözümüne yönelik öneri ortaya koyduğu belirtilmektedir.

"Sabıkalı çocukları suçtan kurtardılar" (Zaman gazetesi, 8 Temmuz 2013) başlıklı haberin girişinde; "İzmir Emniyet Müdürlüğü'nün suçluları topluma kazandırmak için bir yıl önce başlattığı proje kısa sürede meyvelerini vermeye başladı" ifadesinde yine polisin sabıkalı çocuklara yardım eli uzattığı, onları topluma kazandırmak amacıyla harekete geçtiği belirtilmektedir.

"Suça sürüklenen çocuklara yemek" (Cumhuriyet gazetesi, 3 Ağustos 2013) başlıklı haberin girişinde; "Türk Kızılayı gönüllüleri, Sincan'daki Ankara Çocuk Eğitimevi'nde tutulan suça karışmış çocuklara yemek verdi" ifadelerine yer verilmiştir. Başlıkta çocuğun birileri tarafından suça sürüklendiği vurgulanmış ancak giriş kısmında suça karıştığı ifadesine yer verilerek çocuğun kendisinin suça karıştığı belirtilmiştir. Türk Kızılayı'nın gönüllülük esasına göre çocukları topluma kazandırmak amacıyla sosyal sorumluluk çalışması yaptığı ifade edilmiştir.

"Türkiye cezaevinde çocuğa ağır şiddet var" (Cumhuriyet gazetesi, 11 Ekim 2013) başlıklı haberin girişinde; "Çocukların cezaevinde işkence gördüğü, tacize uğradığı, kötü muameleye tabi tutulduğu, Avrupa Konseyi Avrupa İşkencenin Önlenmesi Komitesi'nin raporunda tespit edildi" ifadesiyle çocukların işkence gördüğünü bunun da raporla ortaya konulduğu vurgulanmaktadır.

Sonuç

Suç yönelmiş çocuk konusu ile ilgili en fazla haberin Zaman Gazetesi'nde yer aldığı görülmektedir. İkinci sırada Hürriyet Gazetesi yer almakla birlikte her iki gazetenin haber sayıları birbirine yakındır. Haberlerin çocuğunun üçüncü sayfada yer aldığı saptanmıştır. Üçüncü sayfa haberleri genellikle, toplum tarafından onaylanmayan olaylarla ilgilidir ve bu sayfada haber olmak suç mağduru ya da faili olmak anlamına gelmektedir. Adli haberlerin genel olarak gazetelerin üçüncü sayfasında yer aldığı ve bu sayfadaki haberlerin çoğunlukla toplumu "uyarma" işlevi üstlendiği bilinmektedir (İlkiz, 2008: 18; Can, 2014: 148). Suça yönelmiş çocuk haberlerinin üçüncü sayfada diğer uyarı haberleriyle bir arada sunulması çocuklar hakkında toplum için tehlikeli olan ve sakınılması gereken gruplar algısı oluşturabilmektedir.

İncelenen haberlerin % 52,2'sinin olay haber olarak hazırlandığı görülmüştür. Olay haber, toplumu ilgilendiren bir olayın haber dilinde aktarılmasını içerir. Olay haberler sıcak gelişmeleri habercinin dramatize etmeden aktardığı haber türüdür (Gürcan, 2013: 29). Ancak medya çocukların içinde buldukları koşulları sadece bir olay merceğinde ele alıp bildirmemeli, bu olayların ortaya çıkmasına yol açan süreçler üzerinde de durmalıdır (Gencel Bek, 2011: 29).

Haberlerin %32,7'si 13-15 yaş arası çocuklarla ilgilidir. Haberlerin çoğunda şüpheli konumunda olan erkek çocuklardır. Yapılan birçok farklı çalışmada erkek çocukların kız çocuklarına göre daha çok şüpheli konumunda haber yapıldığı saptanmıştır (UNİCEF, 2007: 37). Bu noktada kız çocukları daha çok mağdur konumunda ve şüpheli konumundaki çocuğa göre daha masum olarak gösterilirken, erkek çocukları çoğunlukla “tehlikeli” olarak sunulmaktadır. İncelenen haberlerin yarısında fotoğraf kullanıldığı saptanmıştır. Haber fotoğrafı sadece teknik değil düşünsel bir üründür ve okuyucuyu bilgilendirici bir işlevi vardır. Haber fotoğrafçılığında önemli olan fotoğrafçının kendi duygularını fotoğrafa karıştırmadan olanı göstermesidir. Fotoğraf haberin daha hızlı okunmasını ve daha kolay anlaşılmasını sağlar (Kasım, 2008: 440-443). İncelenen üç gazete içinde en çok Hürriyet gazetesi fotoğrafa yer vermiştir. Suça yönelmiş çocuklara ilişkin haberlerde kullanılan fotoğrafların % 23'ünde çocuklardaki fiziksel şiddete ait izler yer almaktadır. Bu fotoğraflar da yine en fazla Hürriyet gazetesinde yer almaktadır. Gazetelerin % 23'ü çocuğun olayla ilgili fotoğrafına yer vermiştir ve haberlerin çoğunda habere konu olan çocukların görüntülerinin yer aldığı görülmektedir. İncelenen haber fotoğraflarının; % 9,7'sinde çocuğun yüzü ve gözleri kapalı, verilmişken Hürriyet gazetesinde % 38,7 haberde çocukların yüzünün ve gözlerinin açık olduğu saptanmıştır. Ziyalar ve Salihoğlu'na göre, fotoğrafların açık olarak verilmesi ya da yüzü kapalı olarak verilmesi çoğu zaman fark etmemektedir. Çünkü bu tarz fotoğraflar çocuğun sosyal çevresi tarafından tanınmasına engel olamamaktadır. Haberde çocuğun dışında aileden birinin fotoğrafının açık olarak verilmesi de yine çocuğun kimliğini ortaya çıkarabilmektedir (2006: 134). İncelenen haber fotoğraflarında olaya konu olan çocukların yer alması ve uygulanan şiddetin izlerinin açıkça gösterilmesi gazetelerin ulusal ve uluslararası gazetecilik ilkelerine ve çocuk haklarına uygun haber yayınlamadıklarını göstermektedir.

İncelenen haberlerin büyük bölümünde çocukların isim ve soyadının baş harflerinin kullanıldığı görülmüştür. Zaman Gazetesi haberlerinde diğer iki gazeteden daha fazla isim ve soyadının baş harflerine yer verilmiştir. Çocuğun kimliğinin açık bir şekilde yazılmaması habercilik etik kuralları açısından önemlidir.

Suça yönelmiş çocukların hangi konular çerçevesinde haber yapıldığına bakıldığında, en çok tutuklu çocuklar hakkındaki genel haberlerin ve siyasi olaylar nedeniyle “şüpheli” konumunda olan çocukların gazetelerde yer aldığı görülmüştür. Bu konuları yaralama ve hırsızlık gibi haberler takip etmektedir. Hürriyet gazetesi en çok yaralama olaylarına, Zaman gazetesi suça yönelmiş çocuklarla ilgili yetkililerin açıklamalarına, Cumhuriyet gazetesi ise siyasi olaylara yer vermiştir. Gazetecinin çocuğa ilişkin konuları yetişkinlerden farklı bir dille ele alması ve söz konusu olanın bir çocuk olduğunu unutturmaması gerekir.

Haber başlıklarında kullanılan ifadelere baktığımızda, başlıkların yarısında “çocuk” ifadesinin kullanıldığı, bunun yanında “suçlu”, “hırsız” ve “tutuklu” gibi damgalayıcı klişe sıfatlara da yer verildiği görülmektedir. Medya suça yönelmiş çocukları olumsuz kalıp yargılarla nitelendirdiğinde çocuklarla ilgili negatif bir algı oluşturmaktadır. Bu nedenle suça yönelmiş çocuklarla ilgili haber başlıklarında ve haberin girişinde kullanılan ifadelerin özenle seçilmesi ve çocuğu küçük düşürücü, toplumdan dışlayıcı, damgalayıcı ifadelerin kullanılmasından kaçınılması gerekir.

İncelenen haberlerde çocuğun neden suçlu konumda olduğunun sorgulanmadığı ve haberlerin tamamında ardağan bilgisinin yetersiz olduğu görülmektedir. Bu haberlerde suçun nedenini sorgulamak yerine suçun nasıl işlendiği ele alınmıştır. Gencel Bek’e göre özellikle suça karışan çocuklarla ilgili haberlerde sadece söz konusu olayın sonuçlarına değil, nedenlerine de yer verilmesi gereklidir (2011: 44).

Sonuç olarak incelenen gazetelerde haberlerin gazetecilik etik ilkelerine ve çocuk haklarına uygun olarak hazırlanmadığı saptanmıştır. Çocukların üçüncü sayfada haber yapılması, kimlik bilgilerinin ve fotoğraflarının kullanılması, olayla ilgili görüşlerinin alınmaması, haber başlıklarının ve içeriklerinin damgalayıcı unsurlar içermesi çocuklara karşı medyanın toplumsal sorumluluğunu tam olarak yerine getirmediğinin göstergesidir. Medyanın toplum üzerindeki etkisinin önemli olduğu bilinen bir gerçektir. Bu nedenle yapılacak haberlerde özenli, tarafsız ve yapıcı davranılması gerekmektedir. Gazetelerin suç ve çocuk kavramlarına yönelik oluşturacağı algı, bu çocukların topluma kazandırılması konusunda önemli bir etkiye sahiptir. Bu noktadan hareketle çocuk hakları ve gazetecilik etiği çerçevesinde

yapılacak haberciliğin, toplumsal duyarlılığa ve dolayısıyla suça karışmış veya suç işlediği iddia edilen çocukların, topluma kazandırılmasına katkı sağlayacağı söylenebilir.

KAKYNAKÇA

ACAR, Baykara Yüksel ve GÖKÇEARSLAN, Çiftçi Elif (2011). Çocuk Suçluluğunda Aileyle İlgili Risk Faktörleri ve Ailenin Güçlenmesinin Önemi, (Editör)Yasemin Özkan. Sosyal Dışlanma ve Aile: Sosyal Hizmet Müdahalelerinde Güçlendirme Yaklaşımı, Ankara: Maya Akademi Yayınları, s.51-69.

AKBULUT, Berrin (2013). "Ceza Mevzuatında Çocuk ve Çocukların Yakalanması, Gözaltına Alınması", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi (Özel Sayı), 19(2), s.541-586.

AYDIN, Murat (2008). "Çocuk ve Çocuk Suçluluğu Üzerine Röportaj", Adalet Bakanlığı CTE Genel Müdürlüğü, Denetimli Serbestlik Hizmetlerinden Sorumlu Daire Başkanlığı'na ait e-Bülten, Sayı:3, ss. 17-26.

BAYINDIR, Nida; ÖZEL Ali; KÖKSAL, Emrah (2007). "Çocuk Suçluluğu Demografisi: Kütahya Şehri Örneği" Polis Bilimleri Dergisi, 9(1-4), s.95-108.

CAN, Özge (2014). "Bütüncü Çalışması: Üçüncü Sayfa Gazete Haber Metinleri Örneği", Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7(29), s.145-175.

CANGÖZ, İncilay (2007). Haberde "Çocuk Birey", (Hazırlayan), Sevda Alankuş. Çocuk Odaklı Habercilik, İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.

ÇAY, Murat (2013). "Çocuk Suçluluğunda Mükerrerlik ve Korumanın İşlevselliği" 5. Uluslararası Risk Altında ve Korunması Gereken Çocuklar Sempozyumu, 1-3 Kasım 2013, Antalya.

ÇOPUR, Ebru ÖZTÜRK; ULUTAŞDEMİR, Nilgün; BALSAK, Habip (2015). "Çocuk ve Suç". Hacette University Faculty Of Health Sciences Journal, 1(2).

DÖNMEZER, Sulhi (1994). "Çağdaş Toplumda Şiddet ve Mafia Suçları", Cogito, Yapı Kredi Yayınları, Sayı 6-7, Kış-Bahar.

- DURNA Tezcan ve KUBİLAY Çağla (2010a). "Basının Şiddeti: Siyasal Gösterilerde "Polise Taş Atan Çocuklar" Örneği", Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 65(3), s. 52-85.
- EREŞ, Figen (2009). "Toplumsal Bir Sorun: Suçlu Çocuklar ve Ailenin Önemi", Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi, 17(5), s.88-96.
- GENCEL BEK, Mine (2011). "Medyada Çocuk Hakları ve Etik İlkeler". Çocuk Hakları ve Medya El Kitabı, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- GENCEL-BEK, Mine (2006). Medya ve Toplumsal Katılım Araştırması, www.britishcouncil.org, Erişim Tarihi: 23.02.21016.
- GÖKER, Zeynep; HESAPÇIOĞLU, Selma Tural; SARP, Kadir Serdar; KANDİL, Sema Tanrıöver (2006). "KTÜ Tıp Fakültesi Çocuk-Ergen Ruh Sağlığı Ve Hastalıkları Polikliniğine Son İki Yılda Başvuran Adli Olguların Değerlendirilmesi", Adli Tıp Dergisi, 20(3), s.1-5.
- GÜRCAN, Halil İbrahim (2013). "Haber Yazma Teknikleri. Halkla İlişkiler Yazarlığı", Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir. http://www.azanadolu.edu.az/images/Dersler/PDF/EKITAP/Acik_oyretim_fakultesi/Halka_iliskiler_ve_tanitim_onlisans_programi/4_yariyil_dersleri/Halkla%20iliskiler%20yazaelig.pdf, Erişim Tarihi: 18.01.2016.
- İŞİK, Esra (2007). Kent Yoksulluğu, Sokak Çocukları ve Suç, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Kütahya.
- İÇLİ, Tülin (2007). Kriminoloji, Ankara: Seçkin Kitabevi.
- İLKİZ, Fikret (2008). "Şiddet Haberlerinde İnsan Hakları". "Türkiye'de Bireysel Silahsızlanma ve Şiddet Haberleri" Yerel Medya Eğitim Semineri Antakya. İstanbul: Umut Vakfı Yayınları.
- KARAKEHYA, Hakan (2013). "Yazılı Haber Medyasında Suçun Temsili". İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası c. LXXI, 71(1), s.731-744.
- KASIM, Metin (2008). "Basında Haberin Anlatımında Fotoğrafın Rolü", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, 10(1-2), s.431-448.

- KUBİLAY Çağla ve DURNA Tezcan (2010b). "Türk Basımında Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar Tartışması: Haber Metinlerinde ve Köşe Yazılarında Hüseyin Üzmez Vakası'na İlişkin Eleştirel Bir Analiz", Kültür ve İletişim 13(1), s.31-68.
- MORA, Necla (2016). Medya ve Çocuk. <http://www.sosyalhizmetuzmani.org/medyacoc.htm>. Erişim Tarihi:16.01.2016.
- NACAROĞLU, Derya (2011). Yazılı Basın Ve İnternet Gazetelerinde Çocuklara Yönelik Cinsel Şiddet Haberlerinin Sunumu, Çocuk Hakları Ve Medya El Kitabı, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- NARİN, Bilge (2011). "Suça Karışmış Çocuklara Yönelik Temsil Çalışması: Taş Atan Çocuklara Taş Atan Medya", I. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi, Şubat 2011, İstanbul.
- ÖZDEMİR, Murat (2010). "Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma", Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11(1), s.323-343.
- SOLAK, Adem (2011). "Türkiye'de Çocuk Suçluluğu ve Mağduriyeti", I. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi, Şubat 2011, İstanbul.
- ŞEN Seçil; KARBEYAZ Kenan; TOYGAR Mehmet; AKKAYA Harun (2012). "Eskişehir'de Suça İtilen Çocukların Sosyo demografik Değerlendirilmesi", Adli Tıp Dergisi, 26(3), s.146-155.
- TUTAR, Cem (2014). "Yazılı Basında Çocuk Haklarının Temsili: Hürriyet, Cumhuriyet, Sabah Ve Zaman Gazeteleri Üzerinde Yapılan Bir Araştırma", Journal Of Yasar University, 9(34), s.5760-5786.
- UNICEF (2007). "Çocuk Hakları ve Gazetecilik Uygulamaları, Hak Temelli Perspektif, UNİCEF Orta Ve Doğu Avrupa Ve Bağımsız Devletler Topluluğu Bölge Ofisi Tarafından Kabul Edilen Program", Dublin Teknoloji Enstitüsü, <http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/Cocuk%20Haklari%20ve%20Gazetecilik.pdf>, Erişim Tarihi: 18.01.2016.
- VAN DIJK, Teun (2008). Discourse and Power, Palgrave Macmillan, New York.

- VAN DIJK, Teun. A. (1988a). *News Analysis: Case Studies of the International and National News in the Press*, London: Lawrence Erlbaum Associates.
- VAN DIJK, Teun. A. (1988b). *News As Discourse*, New Jersey: Hillsade.
- WILLIAMS, Paul ve DICKINSON, Julie (1993). 'Fear of Crime: Read all about it? The Relationship between Newspaper Crime Reporting and Fear of Crime', in *British Journal of Criminology*, 33(1), p.33-56.
- YAVUZER, Haluk (1998). "Psiko-Sosyal Açıdan Çocuk Suçluluğu", İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- YEGEN, Ceren (2015). "Çocuk Cinayetleri Haberlerinin Türk Yazılı Basımında Sunumu: Posta Gazetesi Örneği", *Global Media Journal TR Edition*, 5(10), Spring, s. 363-384.
- YOKUŞ SEVÜK, Handan (1998). *Uluslararası Sözleşmelerdeki İlkeler Açısından Çocuk Suçluluğu ile Mücadele Kurumsal Yaklaşım*, İstanbul: Beta Basım Yayım.
- ZİYALAR, Neylan ve SALİHOĞLU, Seda (2006). "2006 Yılında Cumhuriyet, Hürriyet ve Zaman Gazetelerinde Çıkan Mağdur ve Şüpheli Konumundaki Çocuklara İlişkin Haberler", İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Hakemli Dergisi, 1(38), s. 121-140.
- ZİYALAR, Seda (2007). *2006 Yılında Türkiye'de Üç Yazılı Basım Organında Yer Alan "Çocuk Haberleri"nin İçerik Analizi Yöntemi ile Değerlendirilmesi*, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.